

Od Autora	13
Wprowadzenie	15
1. Antecedencje prawne	15
1.1. Czynniki obiektywne	17
1.1.1. Prawa i odpowiedzialność czterech mocarstw za Berlin i Niemcy jako całość	17
1.2. Czynniki subiektywne	18
1.2.1. Zagadnienie podmiotowości prawnomiędzynarodowej państwa niemieckiego	18
1.2.2. Stanowisko prawne RFN wobec granicy polsko-niemieckiej	20
1.2.3. Odzwierciedlenie stanowiska RFN w jej prawie wewnętrznym	21
2. Wnioski w obliczu procesu jednoczenia się Niemiec	24
Rozdział I	
Droga do spotkania paryskiego	27
1. Komunikat ottawski – polskie propozycje	27
2. Zgoda na udział Polski w konferencji „2+4”, polski projekt traktatu, pierwsze negocjacje	36
2.1. Polski projekt traktatu	36
2.2. Zaproszenie Polski do udziału w konferencji „2+4”	37
2.2.1. Sprawa granicy, ostateczna regulacja prawnomiędzynarodowa oraz zniesienie praw i odpowiedzialności czterech mocarstw	38
2.2.2. Zakres udziału Polski w konferencji „2+4”	41
2.3. Negocjacje trójstronne Polska–NRD–RFN w maju 1990 r.	43
3. Rezolucje Niemieckiego Bundestagu i Izby Ludowej z 21 czerwca 1990 r.	48

4. Spotkanie na szczepie dyrektorów politycznych Ministerstw Spraw Zagranicznych w Berlinie 4 lipca 1990 r.	52
5. Dyskurs	57

Rozdział II

Spotkanie paryskie 17 lipca 1990 r.	63
1. Przebieg spotkania paryskiego i przyjęte uzgodnienia	63
2. Notyfikowanie „protokołu paryskiego” rządowi polskiemu	72
3. Traktat o ostatecznej regulacji w odniesieniu do Niemiec (postanowienia dotyczące granic Niemiec)	73
4. Notyfikacja Traktatu o ostatecznej regulacji w odniesieniu do Niemiec rządowi polskiemu	75

Rozdział III

Traktat o ostatecznej regulacji w odniesieniu do Niemiec a status prawny granicy polsko-niemieckiej	77
1. Moc wiążąca traktatu i oświadczeń złożonych w Paryżu	77
1.1. Strony traktatu	77
1.2. Status Polski	80
1.3. Oświadczenia złożone w Paryżu z punktu widzenia prawa międzynarodowego	83
2. Status prawny istniejącej granicy polsko-niemieckiej w świetle postanowień traktatu	85
2.1. Zastrzeżenie związane z traktatem pokoju	85
2.2. Zawarcie Traktatu między Polską a zjednoczonymi Niemcami o potwierdzeniu granicy polsko-niemieckiej	89
2.2.1. Aspekty proceduralne	90
2.2.1.1. Zobowiązanie do zawarcia traktatu – ramy czasowe	90
2.2.1.2. Zawarcie Traktatu o potwierdzeniu istniejącej granicy polsko-niemieckiej jako części uregulowania „zewnętrznych aspektów” ustanowienia jedności niemieckiej	93
2.2.1.3. Traktat o potwierdzeniu istniejącej granicy polsko-niemieckiej a „duży” traktat	94
2.2.2. Aspekt merytoryczny – potwierdzenie istniejącej granicy	97

2.3. Skuteczność postanowień w sprawie granicy w niemieckim prawie wewnętrznym	99
Kalendarium 1990–1992	105
Dokumenty:	111
1. Komunikat z Ottawy (Ottawa, 13 lutego 1990 r.)	113
2. List prezesa Rady Ministrów RP Tadeusza Mazowieckiego skierowany do prezydenta Republiki Francuskiej François Mitterranda (Warszawa, 20 lutego 1990 r.)	114
3. Przemówienie ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego wygłoszone podczas VI Forum Niemiecko-Polskiego (Poznań, 22 lutego 1990 r.)	117
4. List ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego skierowany do ministrów spraw zagranicznych siedmiu państw sąsiadujących z NRD i RFN (Warszawa, 2 marca 1990 r.)	120
5. Oświadczenie przewodniczącego konferencji „2+4” na szczepie dyrektorów politycznych Ministerstw Spraw Zagranicznych Dietera Kastrupa, wygłoszone po spotkaniu w Bonn (Bonn, 14 marca 1990 r.)	124
6. Nota Ministerstwa Spraw Zagranicznych skierowana do Ambasady RFN w Warszawie, dotycząca przekazania projektu traktatu o podstawach wzajemnych stosunków między Polską a Niemcami (Warszawa, 27 kwietnia 1990 r.)	125
7. Nota Ministerstwa Spraw Zagranicznych skierowana do Ambasady NRD w Warszawie, dotycząca przekazania projektu traktatu o podstawach stosunków między Polską a Niemcami (Warszawa, 27 kwietnia 1990 r.)	126
8. Noty ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego skierowane do ministrów spraw zagranicznych Francji, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych Ameryki i ZSRR, dotyczące przekazania projektu traktatu o podstawach wzajemnych stosunków między Polską a Niemcami (Warszawa, 30 kwietnia 1990 r.)	127

9. Oświadczenie końcowe uczestników konferencji „2+4”
w Bonn złożone przez federalnego ministra spraw
zagranicznych RFN Hansa-Dietricha Genschera
(Bonn, 5 maja 1990 r.) 130
10. Zaproszenie rządu Rzeczypospolitej Polskiej do udziału
w konferencji „2+4” w Paryżu skierowane w imieniu
sześciu państw przez ministra spraw zagranicznych RFN
Hansa-Dietricha Genschera do ministra spraw zagranicznych
RP Krzysztofa Skubiszewskiego (Bonn, 5 maja 1990 r.) 132
11. Potwierdzenie ministra spraw zagranicznych RP
Krzysztofa Skubiszewskiego przyjęcia zaproszenia do
udziału w konferencji „2+4” skierowane do ministra spraw
zagranicznych RFN Hansa-Dietricha Genschera
(Warszawa, 6 maja 1990 r.) 134
12. List ministra spraw zagranicznych RFN Hansa-Dietricha
Genschera skierowany do do ministra spraw zagranicznych
RP Krzysztofa Skubiszewskiego, notyfikujący rządowi
polskiemu w imieniu rządu RFN rezolucję Bundestagu
z 21 czerwca 1990 r. (Bonn, 22 czerwca 1990 r.) 136
13. Nota rządu Niemieckiej Republiki Demokratycznej
skierowana do rządu Rzeczypospolitej Polskiej, informująca
o uchwaleniu rezolucji przez Izbę Ludową NRD 21 czerwca
1990 r. (Berlin, 22 czerwca 1990 r.) 138
14. Zaproszenie delegacji Ministerstwa Spraw Zagranicznych
RP do udziału w spotkaniu przygotowawczym do szczytu
paryskiego na szczęblu dyrektorów politycznych Ministerstw
Spraw Zagranicznych skierowane do ministra spraw
zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego
(Berlin, 27 czerwca 1990 r.) 140
15. Wywiad ministra spraw zagranicznych RP
Krzysztofa Skubiszewskiego dla „Gazety Wyborczej”
(Warszawa, 28 czerwca 1990 r.) 142
16. Nota rządu Rzeczypospolitej Polskiej skierowana do rządu
Niemieckiej Republiki Demokratycznej, informująca
o stanowisku polskim w sprawie rezolucji Izby Ludowej NRD
(Warszawa, 3 lipca 1990 r.) 144

17. List ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego skierowany do Jamesa A. Bakera III jr., sekretarza stanu Stanów Zjednoczonych Ameryki, informujący o stanowisku rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie rezolucji Bundestagu i Izby Ludowej NRD (Warszawa, 3 lipca 1990 r.) 148
18. Wypowiedź rzecznika rządu RP Małgorzaty Niezabitowskiej dla telewizyjnych „Wiadomości” (Warszawa, 13 lipca 1990 r.) 152
19. Oświadczenie ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego przekazane ambasadorom sześciu państw, biorących udział w konferencji „2+4” (Warszawa, 13 lipca 1990 r.) 153
20. Przemówienie ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego wygłoszone podczas spotkania paryskiego konferencji „2+4” (Paryż, 17 lipca 1990 r.) 154
21. Zasady uregulowania sprawy granic przyjęte podczas spotkania paryskiego (Paryż, 17 lipca 1990 r.) 165
22. Protokół ze spotkania ministrów spraw zagranicznych Republiki Francuskiej, Rzeczypospolitej Polskiej, Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, Stanów Zjednoczonych Ameryki, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii, Republiki Federalnej Niemiec i Niemieckiej Republiki Demokratycznej (Paryż, 17 lipca 1990 r.) 166
23. List ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego skierowany do przewodniczącego i dyrektora politycznego „Le Figaro” (Paryż, 18 lipca 1990 r.) 169
24. Oficjalne notyfikowanie Rzeczypospolitej Polskiej protokołu spotkania paryskiego (Warszawa, 23 lipca 1990 r.) 171
25. Przemówienie ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego wygłoszone podczas zamkniętego posiedzenia Sejmu, na temat wyników konferencji „2+4” w Paryżu (Warszawa, 26 lipca 1990 r.) 173
26. Oficjalne potwierdzenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP notyfikowania protokołu paryskiego (Warszawa, 31 sierpnia 1990 r.) 181

27. Nota rządu Rzeczypospolitej Polskiej skierowana do rządu Stanów Zjednoczonych Ameryki, powiadamiająca o oficjalnym potwierdzeniu przez Polskę notyfikacji protokołu paryskiego (Warszawa, 6 września 1990 r.) 184
28. Traktat o ostatecznej regulacji w odniesieniu do Niemiec (Moskwa, 12 września 1990 r.) 185
29. List ministra spraw zagranicznych ZSRR Eduarda Szewardnadze skierowany do ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego, notyfikujący Polsce tekst Traktatu o ostatecznej regulacji w odniesieniu do Niemiec (Moskwa, 13 września 1990 r.) 190
30. List ministra spraw zagranicznych RP Krzysztofa Skubiszewskiego skierowany do ministra spraw zagranicznych ZSSR Eduarda Szewardnadze, potwierdzający notyfikację Traktatu o ostatecznej regulacji w odniesieniu do Niemiec (Warszawa, 20 września 1990 r.) 191
31. Nota Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP skierowana do Ministerstwa Spraw Zagranicznych Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii, informująca o potwierdzeniu notyfikacji Traktatu o ostatecznej regulacji w odniesieniu do Niemiec (Warszawa, 28 września 1990 r.) 193
32. Nota Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP skierowana do Ministerstwa Spraw Zagranicznych RFN w sprawie podjęcia negocjacji nad Traktatem o potwierdzeniu istniejącej granicy polsko-niemieckiej (Warszawa, 8 października 1990 r.) 194
33. Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy (Warszawa, 14 listopada 1990 r.) 195